תנ״ך · אחרונים · מנחת שי · כתובים

מנחת שי על איכה

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מנחת שי על איכה

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מנחת-שי-על-איכה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
פסוק א 5
פסוק ב 5
פסוק ד 5
פסוק ה 5
פסוק ו 5
פסוק ז 5
פסוק ח 5
פסוק יא 5
פסוק יב 6
פסוק יג 6
פסוק טו 6
פסוק יח 6
פסוק יט 6
פסוק כא 6
פרק ב 6
פסוק א 6
פסוק ב 6
פסוק ה 7
פסוק ו 7
פסוק ז 7
פסוק ט 7
פסוק י 7
פסוק יב 7
פסוק יג 7
פסוק יד 7
פסוק טז 8
פסוק יז 8
פסוק יח 8
פסוק יט 8
פסוק כ 8
פסוק כא 8
פרק ג 8
פסוק ז 8
פסוק ח 8
פסוק י 9
פסוק יא 9
פסוק יד 9
פסוק יט 9
פסוק כ 9
פסוק כב 9
פסוק לא 9
פסוק לב 9
פסוק לג 10
פסוק לו 10
פסוק לז 10
פסוק לט 10
פסוק מ 10
פסוק נב 10
פסוק נו 10
פסוק נח 10
פסוק ס 10
פסוק סא 11
פסוק סב 11
פרק ד 11
פסוק א 11
פסוק ב 11
פסוק ג 11
פסוק ה 11
פסוק ט 11
פסוק י 11
פסוק יב 11

פסוק יג 11
פסוק יד 12
פסוק טז 12
פסוק יז 12
פסוק יח 12
פסוק כא 12
פסוק כב 12
פרק ה 12
פסוק א 12
פסוק ב 12
פסוק ג 13
פסוק ה 13
פסוק ז 13
פסוק יא 13
פסוק יח 13
פסוק יט 13
פסוק כא 13
פסוק כב 13

פרק א

פסוק א

למס. כתב אבן עזרא ונפתחה למ"ד למה להורות על הא' הדעת הנעדרת ולא נדגשה המ"ם להקל על הלשון עכ"ל ובכל ספרים מדוייקים שבאו לידי הל"מד בקמץ וכ"כ במכלול דף נ"א ונקודת המ"ם במקצת ספרים אשכנזים בקמץ ובס"ס בפתח וכן כתב המכלל יופי והם דברי מכלול דף רנ"ב:

פסוק ב

בכו תבכה. מלת בכו בו"או רמז לו' דברים שאמרו במדרש שהיתה בוכה ומבכה אחרים עמה לחם דמעה:

פסוק ד

כהניה נאנחים. הא"לף השוא וסגול וי"ס בשוא לבדו:

פסוק ה

כי ה' הוגה. במפיק הה"א לנקבה מכלול דף קס"ח ומסורת שמואל ב' כ':

פסוק ו

ויצא מן בת. מבת ק' והוא חד מן ח' מלין דכתיבין תרין מלין וקריין חדא מלה וסימן בד"ה ב' ל"ד ובאיכה רבתי ויצא מבת ציון מן בת כתיב א"ר אחא יש לנו מנה אחת יפה זה הב"ה שכתוב בו ה' מנת חלקי וכוסי ועיין בס' לחם דמעה לכמה"רר שמואל אוזידה ובס' קול בוכיה בפי' כמה"רר אברהם גלאנטי:

לפני רודף. מלא וא"ו ובמדרש איכה אמר ר' אחא כשם שלא גלו ישראל אלא ברודף מלא כך אינן נגאלין אלא בגואל מלא דכתיב ובא לציון גואל מלא כתיב:

פסוק ז

כל מחמדיה. המ"ם בשלש נקודות ובקצת ספרים בוא"ו שרוקה ובטלים הם ברוב:

בנפל. הפ"א רפה:

פסוק ח

גם היא נאנחה. האל"ף בסגו"ל והנ"ון בשוא נח ועיין מ"ש בריש יואל:

פסוק יא

מחמודיהם. מחמדיהם ק':

והביטה. הו"או בגעיא בס"ס ובדפוסים קדמונים:

פסוק יב
לוא אליכם. הל"מד זעירא במקצת ספרים וכן היא באלפא ביתא מאותיות קטנות בריש מסרה גדולה וגם במסורת כ"י ומלת לוא מלא וא"ו וא"לף כיין מ"ש בכל לחם דמעה ובקול בוכים בפירוש גלאנטי׳:
אם יש מכאוב כמכאבי. הביטה וראה כי מכאוב מלא כמכאבי חסר כלומר ראו אם המכאוב הגדול והמלא אשר ראיתם בימיכם אם ישוה אל המכאוב היותר קטן וחסר שבא עלי לחם דמעה:

פסוק יג
נתנני שממה. במקצת מדוייקים חסר כמ"ש בישעיה סימן נ"ג:

פסוק טו
סלה כל אבירי | אדני. בפסיקתא דאיכה יש פסוק בין אבירי לשם וכן בספרים כ"י מדוייקים:

פסוק יח
כל ○עמים. עמים ק׳:

פסוק יט
למאהבי. הה"א בחטף פתח:

פסוק כא
כי נאנחה. במקצת ספרים הא"לף בשוא לבדו ועיין מ"ש בריש יואל:
אין מנחם לי. תרגומו ולית דמנחם לי ובמקרא דפוס ישן נכתב בגיליון ואין אכן בכל ספרים אחרים שבאו לידי כתיב אין:

פרק ב

פסוק א
הדם רגליו. כל הדם בלישנא חסר וא"ו ועל זה אמרו במדרש לא זכר הק"בה אותו הדם של בין רגליו של זקן שנימול לצ"ט שנה ד"א ולא זכר אותו הדם שבמצרים שנאמר ולקחו מן הדם ונתנו כל שתי המזוזות ד"א ולא זכר דם הברית שנזרק על ישראל בבאם להתיצב בתחתית ההר לקבל התורה מדרש רבתי ולקח טוב:

פסוק ב
○**לא חמל**. ולא ק׳:

פסוק ה
וירב בבת יהודה. הי"וד בסגול במדוייקים וכן כתב בעל פתח דברי דף ק' וכן כתב רש"י במלכים ב' י"ו אע"פי שלא כתב כן כאן ובריש פרשת שמות על וייטב אלהים:

פסוק ו
ויחמס כגן שכו. כתיב בשי"ן על פי המסורת דהכא ובריש הושע ובמדרש קינות אמר ר' אבהו שכו כתיב כיון שגלו ישראל שככה חמתו של הק"בה הכי גרסימן באיכה רבתי וכצ"ל בעירוך ערך סך:

פסוק ז
זנח אדני | מזבחו. בס"א כ"י ישן יש פסיק בין השם למזבחו וכן הוא בפסיקתא דאיכה:

פסוק ט
טבעו. ט"ית זעירא שבט' באב נחרב הבית ובמסורת הברית הגדול כתוב לרמוז שלא טבעו עמוק עמוק רק טביעה קטנה ועכ"ז לא מצאום החופרים כי נעלמו מעיניהם דרך נס:
מלכה ושריה בגוים. הבי"ת רפה כי אין לה דין מפיק כמ"ש בפ' עקב על אבניה ברזל:

פסוק י
העלו. העי"ן בחטף סגול:

פסוק יב
בהתעטפם כחלל. מלת כחלל בכ"ף:

פסוק יג
אעודך. אעידך ק':

פסוק יד
שביתך. שבותך ק':
משאות. השי"ן בלא דגש:
ומדוחם. למערבאי חסר י"וד וכן ראיתי בס"ס מדוייקים ובס"א כ"י הדל"ת בשלש נקודות ובמדרש איכא באל"פא בי"תא קדמאה פסוק קראתי למאהבי לא זזו מתנבאין עלי שקר עד שהגלו אותי ממקומי שנאמר ויחזו לך משאות שוא ומדוחים מדחים כתיב פי' שדחו אותם מארצם שגלו ובמדרש הנזכר על זה הפ' גרסינן ומדוחם כתיב וכתב בעל מתנות כהונה ומדחים כתיב גרסי' וכדלעיל בפסוק קראתי למאהבי פי' הנביאים היו מדיחים אותם תוך הגולה בנבואות שקר שהיו מתנבאים להם לטובה:

פסוק טז
ויחרקו שן. החי"ת בפתח לא בחטף פתח:

פסוק יז
בצע אמרתו. האל"ף בסגול רד"ק במכלול ושרשים:

פסוק יח
צעק לבם אל אדני. וכן נכח פני אדני אם יהרג במקדש אדני כולם שם של אדנות בספרים מדוייקים וכן ראויים להיות על פי המסורת וסימן נמסר במ"ג במערכת אות הא"לף ואינון מן י"ד בסיפרא:
אל תדם. במקצת ספרים כ"י ואל תדם בו"או וכן הוא בתרגום אבל בספרים מדוייקים בלא וא"ו:

פסוק יט
בליל. בלילה ק' רוצה לומר ליל תשעה באב זכרי אותו בכל שנה ושנה לקח טוב ועיין עוד קול בוכים ולחם דמעה:
נכח פני אדני. כדלעיל:

פסוק כ
אם יהרג. כדלעיל:

פסוק כא
טבחת לא חמלת. קדמון כ"י כתוב ולא בוא"ו ונכתב בצדו פליגי ביה לא חמלת ע"כ ויש לפשוט שכתוב לא בלא וא"ו מהמסורת האומרת לא חמלת ב' ובסיפרא הדין חד ואידך הרגת לא חמלת דאני הגבר:

פרק ג

פסוק ז
הכביד נחשתי. במכלול בשמות משקל פְּעוֹלֶת כתב שהוא בשלש נקודות והביאו עם דומים אחרים כולם בשלש נקודות וכן הוא בשרשים וכן מצאתי בספר כ"י אך בספרים אחרים שלנו מהדפוס וכ"י החי"ת בקמת חטוף וכן כתב בפירוש בעל הלשון בשרש נחש:

פסוק ח
שתם תפלתי. נסתמו עיניהם של מדפיסים שעשאוהו כולו קמוץ כי בכל ספרים כ"י חציו קמץ וחציו פתח כדינו ובמסורת ב' דין כתיב בשי"ן וחד כתיב בס"מך יחזקיהו סתם

את מוצא (ד"ה ב לב) וזה אחד מן מלין דחמיין שי"ן וקריין סמ"ך עיין במ"ג הושע ב' ובאיכה רבתי כל המתפלל לאחר הצבור מעשיו נפרשין לכך נאמר גם כי אזעק ואשוע סתם תפלתי שתם כתיב לפי שתמו הצבור תפילתהון פי' ל' השלמה ועיין פי' המאמר בס' לחם דמעה:

פסוק י

אריה. ארי ק' והכתיב רמז לנבוכדנצר דכתיב ביה עלה אריה מסבכו ירמיה ד':

פסוק יא

ויפשחני. בשי"ן ימנית:

פסוק יד

הייתי שחק לכל עמי. חסר וא"ו ועוד אדבר מזה בירמיה מ"ח:

לכל עמי. חד מן ג' דסבירין עמים ובמדרש לקח טוב למה כתוב חסר מ"ם אלו כשדים שהם אומה שפלה ובזויה כדכתיב הן ארץ כשדים זה העם לא היה:

פסוק יט

עניי. הע"ין בקמץ לבדו והוא חטוף:

פסוק כ

ותשיח. ותשוח ק' ובמדרש ילמדנו פרשת בשלח נמנה ותשוח עלי נפשי עם י"ח תיקון סופרים וכן הוא במסורת כמ"ש בזכריה סי' ב' ונ"ל שאם הנביא מדבר על עצמו הי"לל ותשוח נפשי אלא שר"ל ותשוח עליו כלפי השכינה אלא שכינה הכתוב ואמר עלי:

פסוק כב

כי לא כלו רחמיו. כן כתיב וקרי למערבא בי"וד בין מ"ם לו"או וקי"ל כותייהו וכן מצאתי במקצת ספרים כ"י ובדפוס ישן גם לא נמנה במ"ג עם מלין דחסר יו"ד באמצע תיבותא וקריא ולמדינחאי אחמו כתיב רחמיו ק':

פסוק לא

כי לא יזנח לעולם אדני. וכן לעות אדם בריבו אדני מי זה אמר ותני אדני רבת אדני כלם בשם של אל"ף דל"ת על פי המסורת ואינון מן י"ד דקינות:

פסוק לב

ברוב חסדו. בכמה ספרים כ"י מדוייקים וגם בדפוס ישן חסדו כתיב חסדיו ק' ותימא שלא נמנה במסרה גדולה במערכת אות יו"ד עם מלין דחסר י"וד באמצע תיבותא וקריה:

פסוק לג

ויגה בני איש. במקצת ספרים כ"י וגם בדפוסים קדמונים כתוב ויגא בא"לף גם ר' אלייה המדקדק כתב בספר ההרכבה ראיתי בספרים הרבה שנכתב בא"לף וכן כתב אבן עזרא הא"לף תחת הה"א ובשרשים ובעל הלשון ומאיר נתיב נכתב בה"א וכ"כ הלוית חן בפ"ג מהשער השביעי לפי הדעת הראשון שהביא שהוא הנבחר אצלו כמ"ש בהקדמת השער ההוא:

בני איש: **לדכא תחת רגליו**. חצי הספר בפסוקים:

פסוק לו

לעות. הע"ין זעירא במקצת ספרים כ"י וכן היא באלפא ביתא מאותיות זעירות:

בריבו אדני לא ראה. כדלעיל:

פסוק לז

מי זה אמר ותהי אדני. כדלעיל:

פסוק לט

על חטאו. חטאיו ק' ובמדרש לקח טוב חטאיו חטאו כתיב אפילו על חטא אחד שחטא צריך לעשות תשובה ולהתגבר על יצרו ולהכניעו:

פסוק מ

ונחקרה. הו"או בגעיא בכל הספרים וכן מצאתי בחילופים כ"י אליבא דב"א ובחילופים שבדפוס החליפו:

פסוק נב

צוד צדוני כצפר. במקרא קדמונית כ"י נמסר עליו לית חסר למערבאי ע"כ וכן בחילופים שלנו למערבאי צוד צדוני כצפר חסר למדנחאי כצפור מלא:

פסוק נו

אל תעלם אזנך. בספרים מדוייקים כ"י וגם בדפוס ישן העי"ן בשוא לבדו וכן כתב ברב ר' אלייא מזרחי בפרשת כי תבוא על פסוק יעלם ה' עליך ובס' מכלול דף פ"ב על וה' העלים ממני (מלכים ב ד) כתוב בהגהת ר' אלייה הלוי כן כל לשון העלמ' העי"ן בשוא לבדו כמבואר במסורת:

פסוק נח

רבת אדני. כדלעיל:

פסוק ס

ראיתה כל נקמתם כל מחשבותם לי:

פסוק סא
שמעת חרפתם ה' כל מחשבתם עלי:

פסוק סב
שפתי קמי והגיונם עלי כל היום. סי' קדמאה דפסוקא לי דניינא עלי תליתאה עלי וחד פ' בסוף יואל סי' להון וגם מה אתם לי צר וצידון וגו' הגמול אתם משלמי' עלי ואם גומלים אתם עלי וגו':

פרק ד

פסוק א
תשתפכנה. בס"ס מדוייקים הפ"א בצירי כמנהג וכן נקדו בעל הלשון:
אבני קדש. אין מאריך בנ"ון:

פסוק ב
המסלאים. הה"א במאריך:

פסוק ג
גם תנין. תנים ק':
היניקו. בס"ס ובדפוסים ישנים מלא ביו"ד גם אחר הה"א:
כי ענים. כיענים ק' והי"וד רפה והוא חד מן ח' מלין דכתיבין תרין וקריין חד וסימן בד"ה ב' ל"ד במ"ג וכן כתב במכלול דף נ"א שהיו"ד רפה:

פסוק ה
אשפתות. התי"ו דגושה:

פסוק ט
יזבו. במ"ג יש בלבול גדול ממסרות מחולפות והגירסא הישרה כמו שמצאתי בספרים מדוייקים ויזובו ג' ב' מלא וחד חסר ב' דתילים מלאים וחד דישעיה חסר וחד יזבו מדקרים חסר:

פסוק י
רחמניות. בלא מאריך ברי"ש:

פסוק יב
וכל ישבי תבל. כל קרי:

פסוק יג
מחטאת. במקצת ספרים מחטאות מלא אל"ף וא"ו ונמסר עליו לית מלא:

פסוק יד
נעו עורים. יש מוסרים נו"ן נעו באותיות קטנות ואין כן בספרים המדוייקים:
נגאלו. אין שום מאריך בנו"ן:

פסוק טז
זקנים. וזקנים ק':

פסוק יז
עודינה. עודינו ק':

פסוק יח
צדו צעדינו. בכוזרי מאמר ג' סימן כ"ז אמר החבר ומה תאמר באות שתמצא בספרים בחילוף ההקשה כמו צדו צעדנו התראה שהוא צרו ע"כ ובכל ספרים שלנו כתוב צדו בדל"ת וכן פירשוהו כל מפרשים מלשון ואשר לא צדה וכן כתב רא"בע בספר צחות באות הרי"ש ז"לש וי"א כי בעבור היות הדל"ת והריש דומים במכתב על כן דודנים רודנים דעואל רעואל ולפי דעתי שהם שני שמות לאדם אחד כמשפט על כן טעה האומר כי צדו צעדו היה צרו צעדינו וראייתו ברחבתינו וכתיב לא יצר צעדך והלא פקח עיניו הבא אחריו קלים היו רדפינו נלכד בשחיתותם והנה צדו כמשמעו ואין צורך לדבר הזה המבהיל עכ"ל:

פסוק כא
יושבתי. יושבת ק':
תעבר כוס. הבי"ת בקמץ והוא חטוף מפני המקף והבי"ת בלא מאריך:

פסוק כב
תם עונך. הנו"ן בצירי כמשפט וכחבירו שבפסוק:

פרק ה

פסוק א
הביט. הביטה ק':

פסוק ב
נחלתנו נהפכה. הה"א בסגול והפ"א בשוא נח וכך הובא במכלול דף ע"ב ובשרשים עם דומים אחרים שהם בסגול הה"א וקל הה"א וקל הפ"א וכן כתב בספר רב פעלים בבנין נפעל:

פסוק ג
אין אב. ואין אב ק':

פסוק ה
יגענו ○לא. ולא ק':

לא הונח. אין מקף באמצע:

הונח לנו. במקף:

הונח. הה"א בוא"ו שורק במדוייקים עם דגש בנו"ן:

פסוק ז
אינם. ואינם ק':

אנחנו. ואנחנו ק':

פסוק יא
בתלת בערי יהודה. כתוב במדרש נבוזראדן צוה לחיילותיו וכו' הזהירו ברשת איש וכו' בר מתלת נשים שנתעצלו ולא עשו כן ונתענו לכך נאמר נשים בציון ענו בתלת בערי יהודה בתלת כתיב ופי' בעל מתנות כהונה נשים משמע שתים בתלת משמע אחת ונראה מדבריו שיש מפרשים בתלת שלשה כתרגומו ובמסורת לית חסר דחסר ועיין במסורת תילים קמ"ח:

פסוק יח
ששמם. עיין מ"ש בקהלת סי' ו' על שהתקיף:

פסוק יט
אתה ה'. בפרושי רש"י כתוב ואתה בו"או וטעו בין פסוק זה ובין פסוק של תילים סימן ק"ב הדומה לו וכן במסורת אתה ב' ג' ריש פסוק וסימן אתה ה' תשמרם אתה ה' לא תכלא רחמיך ואחד באיכה ה' לעולם תשב ועיין עוד מ"ש בתילים ק"ב:

פסוק כא
ונשוב. ונשובה ק' והו"או בגעיא:

פסוק כב
מאס. עיין מ"ש בישעיה סי' ז':